

Opinia

w przedmiocie wykorzystywania rozwiązania CONTMAN
do zawierania i podpisywania umów i kontraktów handlowych
na gruncie polskiego prawa cywilnego

Przypadek biznesowy

Organizacja prowadząca działalność na terenie całego kraju, realizuje dystrybucję produktów oraz usług zarówno we własnej sieci sprzedaży jak i w kanałach partnerskich. Z uwagi na specyfikę działalności organizacja zawiera cykliczne umowy o współpracy ze swoimi kontrahentami. Dokumenty te zawierają ustalenia formalne i biznesowe. Są to zarówno umowy szczegółowe do tzw umów ramowych, jak i umowy celowe, których przedmiotem jest wykonanie i rozliczenie określonej akcji promocyjnej. Aktualnie proces negocjacji warunków umów realizowany jest w formie elektronicznej poprzez wymianę korespondencji e-mail pomiędzy uprawnionymi przedstawicielami stron. Organizacja nie zamierza wprowadzać zmian w tym obszarze, ponieważ funkcjonuje on prawidłowo i jest akceptowany przez partnerów biznesowych. Wyzwanie stanowi sama forma zawierania umów z partnerami biznesowymi, czyli doprowadzenie do ich skutecznego podpisania po dokonaniu wszystkich ustaleń formalnych i biznesowych. Obecnie wszystkie dokumenty są podpisywane w formie pisemnej, a doprowadzenie do podpisania umowy przez wszystkie upoważnione strony nierzadko zajmuje więcej czasu niż ustalenie warunków współpracy. Organizacja zastanawia się nad możliwością digitalizacji procesu zawierania umów, szczególnie w zakresie czynności podpisania umowy i jej archiwizacji w formie elektronicznej. Rozpatrywane są następujące warianty:

1. Podpisanie dokumentu na odległość w rozwiązaniu CONTMAN e-Sign, poprzez zaznaczenie odpowiednich zgód oraz wprowadzenie hasła jednorazowego dostarczonego poprzez e-mail lub SMS,
2. Podpisanie dokumentu na tablecie przedstawiciela regionalnego za pomocą biometrycznego podpisu odręcznego lub jednorazowego hasła dostarczonego przez SMS w aplikacji CONTMAN Mobile.

Konkluzje

Przedmiotem niniejszej opinii jest kwalifikacja na gruncie polskiego prawa cywilnego rozwiązania CONTMAN Paperless, składającego się z modułów CONTMAN Mobile i CONTMAN e-Sign, w szczególności wskazanie jaką formę stanowią mogą dokumenty podpisane za jego pomocą oraz do jakich czynności może ono znaleźć zastosowanie w praktyce obrotu gospodarczego.

Odpowiadając na tak postawione pytanie można stwierdzić, że:

1. Za pomocą CONTMAN Paperless na gruncie polskiego prawa cywilnego możliwe jest składanie ważnych i skutecznych oświadczeń woli we wszystkich tych przypadkach, w których dla danego oświadczenia (na mocy przepisów prawa albo na podstawie ustaleń stron czynności prawnej) nie zastrzeżono formy szczególnej, to jest:
 - a. formy zwykłej pisemnej pod rygorem nieważności,
 - b. formy elektronicznej pod rygorem nieważności,
 - c. jednej z kwalifikowanych form pisemnych (formy pisemnej z datą pewną, formy pisemnej z urzędowo poświadczonym podpisem, formy aktu notarialnego).
2. Za pomocą CONTMAN Paperless możliwe jest również składanie wszelkiego rodzaju potwierdzeń, pokwitowań czy też oświadczeń dotyczących bądź związanych z wykonywaniem umów wymienionych w pkt. 1. - np. aneksów, oświadczeń co do wypowiedzenia bądź odstąpienia od umowy, czy też oświadczeń odnośnie skorzystania z rękojmi bądź gwarancji lub dokonania zwrotu produktu.
3. Lista poszczególnych czynności prawnych, dla których przepisy kodeksu cywilnego zastrzegają jedną z form kwalifikowanych wymienionych w pkt 1, znajduje się w źródłowym tekście niniejszej skróconej opinii. Nie jest to jednak lista pełna, ponieważ przepisy szczególne - pozakodeksowe - mogą również

ustanawiać wymóg jednej z form szczególnych dla dokonania danej czynności.

Dla przypadku biznesowego, którego opis posłużył za punkt wyjścia analizy, przepisy powszechnie obowiązującego prawa w odniesieniu do umów handlowych nie zastrzegają jakiegokolwiek formy, co oznacza, że może ona zostać zawarta przez każde zachowanie się stron, które ujawnia ich wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli).

W związku z tym umowa może zostać zawarta w formie dokumentowej, której to warunki wypełnia rozwiązanie CONTMAN Paperless. Zgodnie z art. 77(2) k.c. do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu, w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie.

Charakteryzując w skrócie formę dokumentową wskazać należy, że polski ustawodawca wprowadził ją do porządku prawnego w związku z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014r. (rozporządzenie eIDAS) oraz szeroko pojętą informatyzacją. Forma pisemna przewidziana w art. 78 k.c., dla której zachowania wymagane jest złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli, najczęściej nie odpowiada warunkom i potrzebom rynkowym. Dla złożenia oświadczenia w formie elektronicznej w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego konieczne jest z kolei opatrzenie oświadczenia woli kwalifikowanym podpisem elektronicznym, którego uzyskanie i wykorzystywanie obwarowane daleko idącymi obostrzeniami często nie jest rozwiązaniem satysfakcjonującym strony.

Formę dokumentową wypełniają natomiast różne czynności, w tym opatrzenie dokumentu elektronicznego, np. w formacie pdf, danymi, które pozwolą na identyfikację osoby dokonującej tej czynności, przy czym dane te nie muszą przybrać formy kwalifikowanego podpisu elektronicznego, co znaczenie ułatwia obrót gospodarczy.

Dodatkowo należy wskazać, że rozwiązanie CONTMAN Paperless zapewnia również mechanizmy, które pozwalają na wykrycie wszelkich ingerencji we wcześniej podpisany dokument, co w razie ewentualnego sporu sądowego wzmacnia wartość dowodową dokumentu elektronicznego utworzonego za jego pośrednictwem.

Zasadnicze wnioski analizy

1. Dokumenty elektroniczne tworzone za pośrednictwem CONTMAN Paperless są dokumentami w rozumieniu art. 773 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (tj. Dz.U. 2017r., poz. 459, dalej jako „k.c.”) oraz dokumentami elektronicznymi w rozumieniu art. 3 pkt 35 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz. U. UE. L. 2014r., Nr 257, poz. 73, dalej jako „rozporządzenie eIDAS”).
2. Dokumenty elektroniczne tworzone za pośrednictwem CONTMAN Paperless są pełnowartościowymi środkami dowodowymi na gruncie ustawy z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. 2018r., poz. 155, dalej jako „k.p.c”).
3. CONTMAN Paperless z całą pewnością spełnia wymogi dokumentowej formy czynności prawnych, gdyż dzięki jego wykorzystaniu tworzone są dokumenty elektroniczne w rozumieniu art. 773 k.c. oraz art. 3 pkt 35 rozporządzenia eIDAS, a forma podpisu oferowana przez ten produkt umożliwia ustalenie tożsamości osoby składającej podpis.
4. Podpis składany za pośrednictwem CONTMAN Paperless jest „zwykłym” podpisem elektronicznym w rozumieniu art. 3 pkt 10 rozporządzenia eIDAS, gdyż przy jego użyciu zebrane w celu złożenia podpisu dane (np.

biometryczne) w postaci elektronicznej zostają dołączone do innych danych elektronicznych.

5. Podpis składany za pośrednictwem CONTMAN Paperless, pod warunkiem spełniania wymagań technicznych określonych w Decyzji Wykonawczej Komisji (UE) 2015/1506 z dnia 8 września 2015r. ustanawiającej specyfikacje dotyczące formatów zaawansowanych podpisów elektronicznych oraz zaawansowanych pieczęci elektronicznych, które mają być uznane przez podmioty sektora publicznego, zgodnie z art. 27 ust. 5 i art. 37 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym (Dz. U. UE. L. 2015r., Nr 235, poz. 37, dalej jako „decyzja 2015/1506) może zostać uznany za zaawansowany podpis elektroniczny w rozumieniu art. 3 pkt 11 w zw. z art. 26 rozporządzenia eIDAS, gdyż: (1) łącznie dane biometryczne składające się na ten podpis są unikalnie dla każdego podpisującego, (2) z dużą dozą zaufania, podpisujący może ich użyć pod swoją wyłączną kontrolą, (3) sam podpis umożliwia ustalenie tożsamości osoby go składającej, (4) techniczne środki zastosowane w CONTMAN Paperless umożliwiają zachowanie pełnej integralności dokumentu opatrzonego przedmiotowym podpisem.
6. Podpis składany za pośrednictwem CONTMAN Paperless nie jest kwalifikowanym podpisem elektronicznym w rozumieniu art. 3 pkt 12 rozporządzenia EIDAS. W konsekwencji rozwiązania zastosowane w CONTMAN Paperless nie są wystarczające, aby zachowana została forma elektroniczna czynności prawnych określona w art. 78191 k.c.
7. Podpisu składanego za pośrednictwem CONTMAN Paperless nie można uznać za własnoręczny podpis w rozumieniu art. 7891 k.c. Stanowisko zarówno doktryny przedmiotu jak i orzecznictwa w sposób jednoznaczny wskazuje, że podpisem własnoręcznym jest wyłącznie podpis złożony na papierze, który może zostać poddany tradycyjnym badaniom grafologicznym. Należy jednocześnie wskazać, że z uwagi na wysokie standardy techniczne i

cechy podpisu biometrycznego składanego z wykorzystaniem rozwiązania CONTMAN Paperless w przyszłości może on zostać uznany za własnoręczny podpis w rozumieniu art. 7881 k.c. Niemniej jednak przyjęcie takiej interpretacji już w chwili obecnej byłoby obarczone zbyt wielkim ryzykiem.

Uzasadnienie wniosków opinii

Formy czynności prawnych na gruncie k.c.

Zgodnie z art. 60 K.c. - z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych - Wola osoby dokonującej czynności prawnej (składającej oświadczenie woli o określonej treści) może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny. Oznacza to, że na gruncie polskiego prawa cywilnego obowiązuje zasada swobody formy czynności prawnych, która wyraża się w możliwości uzewnętrznienia oświadczenia woli w każdy sposób, pozwalający na ujawnienie zamiaru osoby dokonującej danej czynności, np. w sposób dorozumiany, słownie, poprzez wysłanie wiadomości elektronicznej. Ustawodawca przewidział jednak wyjątki od tej ogólnej zasady zastrzegając określoną formę składania oświadczeń woli w przypadku niektórych czynności prawnych.

W przepisach k.c. wyróżniono następujące formy czynności prawnych:

- 1) formę dokumentową (art. 772 K.c.),
- 2) zwykłą formę pisemną (art. 7881 k.c.),
- 3) formę elektroniczną (art. 781 K.c.),
- 4) kwalifikowane formy pisemne:
 - a) pisemną z datą pewną (art. 81 k.c.),
 - b) pisemną z urzędowo poświadczonym podpisem, to jest poświadczonym przez notariusza (art. 88 i art. 96 pkt 1 Prawa o notariacie) albo konsula (art. 28 ust. 1 pkt 2 i art. 29 Prawa konsularnego),

- c) akt notarialny (art. 92 Prawa o notariacie), który w ściśle określonych sytuacjach może być sporządzony również przez konsula (art. 28 ust. 3 i art. 29 Prawa konsularnego).

Przepisy k.c. nie wprowadzają wprost hierarchii wymienionych form czynności prawnych. Tradycyjnie mówi się jednak o formach „słabszych” i „silniejszych”, różniących się między sobą wymaganiami (stopniem sformalizowania) i możliwością zastąpienia formy mniej sformalizowanej formą bardziej sformalizowaną - jeżeli ustawa wymaga dochowania określonej formy, strony uczynią temu zadość, gdy czynność prawna zostanie dokonana w formie „surowszej”. Szeregując formy czynności prawnych zgodnie z wzrastającym kryterium sformalizowania jako pierwszą należy wymienić formę dokumentową, następnie formę pisemną na równi z formą elektroniczną oraz dalej formę pisemną z datą pewną, formę pisemną z urzędowo poświadczonym podpisem oraz najbardziej „surową” formę, czyli akt notarialny.

Kryterium „surowości” nie wpływa jednak na ważność czynności prawnej, dla której nie zastrzeżono żadnej formy - w tym sensie, że czynność dokonana w formie aktu notarialnego nie jest mniej ważna od czynności uzewnętrznionej w formie dokumentowej.

CONTMAN Paperless a zachowanie wymogów poszczególnych form czynności prawnych

Zestawiając cechy wykorzystywanych metod zwykłego podpisu elektronicznego oraz rozwiązania CONTMAN Paperless jako całości z przedstawionymi wyżej informacjami na temat składania oświadczeń woli na gruncie polskiego prawa cywilnego można udzielić odpowiedzi co do kwestii czy przy wykorzystaniu CONTMAN Paperless możliwe jest skuteczne złożenie oświadczenia woli na gruncie polskiego prawa cywilnego.

Przede wszystkim należy wskazać, że zgodnie z zasadą swobody formy czynności prawnych przy wykorzystaniu rozwiązania CONTMAN Paperless

oświadczenie woli zostanie złożone z całą pewnością skutecznie w każdym przypadku - o ile strony danej czynności prawnej lub ustawodawca nie zastrzegą dla takiego oświadczenia konkretnej formy czynności prawnej.

Rozwiązanie to bowiem pozwala na utworzenie oświadczenia woli o określonej treści oraz następnie na ujawnienie zamiaru złożenia tak przygotowanego oświadczenia woli poprzez opatrzenie go podpisem elektronicznym.

Przechodząc do wypełniania wymogów koniecznych dla zachowania poszczególnych form określonych w przepisach k.c., należy wskazać następująco.

1. Po pierwsze, złożenie oświadczenia woli przy wykorzystaniu CONTMAN Paperless spełnia wymogi określone w art. 772 k.c. dotyczące dokumentowej formy czynności prawnych.
2. Po drugie, standardowe rozwiązania techniczne (zwykły podpis elektroniczny) zastosowane w produkcie CONTMAN Paperless nie pozwalają na wypełnienie wymogów formy elektronicznej czynności prawnych wskazanej w art. 78191 k.c. Jednocześnie należy stwierdzić, że rozwiązanie CONTMAN Paperless może wypełnić te wymagania pod warunkiem wykorzystania zaawansowanego podpisu elektronicznego. Nie było to jednak przedmiotem tej opinii.
3. Po trzecie, standardowe rozwiązania techniczne (zwykły podpis elektroniczny) zastosowane w produkcie CONTMAN Paperless nie wypełniają wymogów zwykłej formy pisemnej określonej w art. 78 § 1 k.c., przy jego obecnej interpretacji przez doktrynę przedmiotu i orzecznictwo. Jednocześnie należy stwierdzić, że rozwiązanie CONTMAN Paperless może wypełnić te wymagania pod warunkiem wykorzystania kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Nie było to jednak przedmiotem tej opinii.

Przechodząc do oceny kwestii czy podpis elektroniczny oferowany przez CONTMAN Paperless może zostać uznany za własnoręczny podpis należy wskazać, iż: 1) przedmiotowy podpis jest unikalnie przyporządkowany do podpisującego, 2) umożliwia w sposób pewny ustalenie tożsamości podpisującego, 3) produkt

CONTMAN Paperless umożliwia złożenie podpisu w ściśle określonym miejscu, pod oświadczeniem woli, 4) dokument opatrzony przedmiotowym podpisem jest trwale przechowywany w repozytorium elektronicznym, 5) jego użycie zapewnia integralność dokumentu zawierającego oświadczenia woli, a nadto 6) dzięki mechanizmom kryptograficznym produkt CONTMAN Paperless pozwala na automatyczną analizę autentyczności składanego podpisu (podpisu składanego na dokumencie z podpisami referencyjnymi). Niemniej jednak uznanie go za własnoręczny podpis w rozumieniu art. 7881 k.c. jest kwestią dyskusyjną, gdyż stanowisko zarówno doktryny, jak i orzecznictwa w sposób jednoznaczny wskazuje, że podpisem własnoręcznym jest wyłącznie podpis złożony na papierze, który może zostać poddany tradycyjnym badaniom grafologicznym.

Należy jednocześnie podkreślić, że – jak wskazywano powyżej - z uwagi na wysokie standardy techniczne i cechy podpisu elektronicznego składanego z wykorzystaniem rozwiązania CONTMAN Paperless, w przyszłości może on zostać uznany za własnoręczny podpis w rozumieniu art. 7881 k.c. Niemniej jednak przyjęcie takiej interpretacji w obecnym stanie prawnym byłoby obarczone zbyt wysokim ryzykiem.